

Date: 3rd February-2026

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA YANGI PEDAGOGIK
TEXNOLOGIYALARDAN SAMARALI FOYDALANISH**

Jurayeva Zilola Bahronovna

6-"Kamalak" Maktabgacha ta'lim tashkiloti, oliy toifali tarbiyachi
Navoiy viloyati, Karmana tumani, O'zbekiston

Annotatsiya: Zamonaviy ta'lim tizimining rivojlanish jarayonida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish bolalarning kognitiv, emotsional va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada 6-"Kamalak" MTTda 2024–2025-o'quv yilida 5–7 yoshdagi 50 nafar bola va 10 nafar tarbiyachi ishtirokida o'tkazilgan tadqiqot natijalari asosida interfaol doska, raqamli o'yin dasturlari, STEM-loyihalar va aralash o'qitish texnologiyalarining qo'llanilishi tahlil qilinadi. Natijalarda ko'rsatilishicha, yangi texnologiyalarni muntazam qo'llash orqali bolalarning diqqat doimiyligi 42% dan 76% gacha (+34%), mustaqil fikrlash ko'nikmalari 38% dan 71% gacha (+33%), ijtimoiy aloqa darajasi esa 45% dan 79% gacha (+34%) oshgan. Shuningdek, texnologiyalarni samarali qo'llash uchun tarbiyachilarning raqamli savodxonligini oshirish, oila bilan hamkorlikni kuchaytirish hamda metodik qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish zarurligi ta'kidlangan. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, yangi pedagogik texnologiyalar faqat vosita emas, balki bolani faol o'rganuvchi, ijodkor va mustaqil shaxs sifatida shakllantirishning strategik vositasi hisoblanadi. Olingan natijalar maktabgacha ta'lim tizimida raqamli transformatsiyani amalga oshirish, milliy ta'lim standartlarini yangilash hamda xalqaro talablarga moslashish uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, yangi pedagogik texnologiyalar, raqamli savodxonlik, interfaol o'qitish, STEM, tarbiyachi, bolalarning rivojlanishi.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatning tezkor o'zgarishi va raqamli transformatsiya jarayoni ta'lim sohasida yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim bosqichida — bolaning shaxsiyati, fikrlash uslubi va ijtimoiy ko'nikmalari shakllanadigan asosiy davrda — yangi pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish strategik ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-131-sonli qarori (2023) "Ta'lim tizimini raqamlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" hamda "Maktabgacha ta'lim to'g'risida"gi Qonun (2023) maktabgacha ta'lim tashkilotlarida zamonaviy texnologiyalarni joriy etish zarurligini ta'kidlaydi[1].

Biroq, amaliyotda ko'pincha yangi texnologiyalar faqat "zamonaviylik" ramzi sifatida qabul qilinib, ularning pedagogik maqsadga muvofiqligi, bolalarning yosh xususiyatlariga mosligi yetarli darajada o'rganilmaydi. Karmana tumanidagi 6-"Kamalak" MTTda oliy toifali tarbiyachi sifatida faoliyat yuritayotgan holda, quyidagi muammolarni kuzatish mumkin:

Date: 3rd February-2026

- Interfaol doskalar asosan animatsiya ko'rsatish uchun ishlatiladi, lekin interfaol faoliyat uchun kamdan-kam qo'llaniladi;

- Raqamli o'yin dasturlari tanlanishida pedagogik mezonlar hisobga olinmaydi;
- Tarbiyachilarning texnologiyalarni qo'llashdagi mahorati yetarli emas;
- Ota-onalar texnologiyalarga nisbatan qo'rqinchli munosabatda bo'lishadi.

Shu muammolarni hal qilishda yangi pedagogik texnologiyalarning pedagogik maqsadga muvofiqligi, yoshga mosligi va o'quv jarayoniga integratsiyasi muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolaning maqsadi — maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yangi pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanishning nazariy asoslarini aniqlash, amaliy usullarini taklif etish hamda ularning bolalarning rivojlanishiga ta'sirini o'rganishdan iborat.

Tadqiqotning innovatsion tomoni — yangi texnologiyalarni faqat "vosita" sifatida emas, balki bolani faol o'rganuvchi va ijodkor shaxs sifatida shakllantirishning tizimli vositasi sifatida qarashdir.

Pedagogik texnologiya — ta'lim jarayonini rejalashtirish, tashkil qilish va nazorat qilishning ilmiy asoslangan usullari majmuasi hisoblanadi [2]. An'anaviy tushunchaga ko'ra, texnologiya — bu vositalar (kompyuter, proyektor) edi. Zamonaviy yondashuvda esa texnologiya — jarayon, usul va strategiya sifatida talqin qilinadi.

Maktabgacha ta'limda qo'llaniladigan asosiy yangi pedagogik texnologiyalar quyidagilardan iborat:

Jadval. 4. Pedagogik jarayonda yangi bilim yaratish qobiliyatini shakllantirishda qo'llaniladigan innovatsion texnologiyalar.

Texnologiya turi	Tavsifi	Pedagogik maqsadi
Interfaol o'qitish	Bolalar bilan faol o'zaro aloqa asosida bilim hosil qilish	Faol ishtirok va bilish faolligini rag'batlantirish
Aralash o'qitish (blended learning)	An'anaviy va raqamli ta'lim usullarining uyg'unligi	Individual yondashuvni ta'minlash
STEM-texnologiyalar	Fan, texnologiya, muhandislik va matematika integratsiyasi	Mantiqiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish
O'yinlashtirish (gamification)	Ta'lim jarayonini o'yin elementlari bilan boyitish	Motivatsiyani oshirish va qiziqishni kuchaytirish

5–7 yoshdagi bolalar uchun texnologiyalarni tanlashda quyidagi psixologik qonuniyatlar hisobga olinishi kerak [3]:

- Diqqat doimiyligi: 5–7 daqiqadan ortiq bo'lmagan qisqa interfaol faoliyatlar;
- Ko'rish hukmronligi: Rangli, harakatlanuvchi vizuallar ustun;
- Amaliy faoliyat: Tekst o'rniga tortish, bosish, chizish kabi harakatlar;
- Ijtimoiy o'rganish: Hamkorlikni rag'batlantiruvchi dasturlar.

Masalan, "ScratchJr" dasturi 5–7 yoshdagi bolalar uchun mo'ljallangan bo'lib, unda kodlash matn emas, balki bloklarni tortish orqali amalga oshiriladi — bu esa bolaning motor ko'nikmalari va mantiqiy fikrlashini bir vaqtda rivojlantiradi.

2024–2025-o'quv yilida 6-"Kamalak" MTTda quyidagi texnologiyalar amaliyotga joriy etildi:

1. Interfaol doska orqali "Kashfiyot stansiyasi"

Date: 3rd February-2026

Har kuni 15 daqiqalik interfaol darslar o'tkazildi: bolalar doskaga chiqib, hayvonlarning ovozi tanlash, mavsumlar almashinuvini ko'rsatish, geometrik shakllarni guruhlash kabi topshiriqlarni bajarishdi. Bu metod Juraeva Z.B. tomonidan ishlab chiqilgan "Interfaol doskani maktabgacha ta'limda samarali qo'llash bo'yicha metodik tavsiyalar" asosida amalga oshirildi [4].

2. Raqamli o'yin dasturlari: "Khan Academy Kids", "Endless Alphabet"

Har bir bola haftada 2 marta 20 daqiqadan tablet kompyuterda o'qish va sanash bo'yicha o'yin dasturlarida mashq qildi. Dasturlar bolaning individual tezligiga moslashuvchan bo'lib, xatolarni tuzatishda ijobiy rag'batlantirishdan foydalandi.

3. STEM-loyiha: "Kichik muhandislar"

Bolalar LEGO DUPLO kubiklari va oddiy materiallardan (qog'oz, ip) foydalanib, "uy", "ko'prik", "mashina" yasashdi. Loyiha davomida ular geometrik shakllar, barqarorlik, simmetriya kabi tushunchalarni amaliyotda o'zlashtirishdi.

4. Ota-onalar bilan raqamli hamkorlik: "Kamalak oilasi" Telegram kanali

Har kuni bolalarning faoliyati haqida foto va video materiallar, shuningdek uyda qilish mumkin bo'lgan oddiy tajribalar (masalan, o'simlik ekish) bo'yicha ko'rsatmalar tarqatildi.

Tadqiqot natijalari

50 nafar bola (5–7 yosh) va 10 nafar tarbiyachi ishtirokida o'tkazilgan tadqiqotda quyidagi natijalar olindi:

Jadval 1. Bolalarning rivojlanish ko'rsatkichlari dinamikasi (foizda)

Ko'rsatkich	Boshlang'ich holat (sentabr 2024)	Yakuniy holat (iyun 2025)	O'zgarish
Diqqat doimiyligi	42 %	76 %	+34 %
Mustaqil fikrlash	38 %	71 %	+33 %
Ijtimoiy aloqa	45 %	79 %	+34 %
Raqamli vositalar bilan ishlash	28 %	82 %	+54 %

Natijalardan ko'rinib turishicha, yangi pedagogik texnologiyalarni tizimli qo'llash orqali bolalarning barcha ko'rsatkichlari sezilarli darajada oshgan. Ayniqsa, raqamli vositalar bilan ishlash ko'rsatkichidagi 54% lik o'sish bolalarning texnologiyalarga moslashuvchanligini va qiziqishini ko'rsatadi.

Ko'rsatkich	Yuqori daraja	O'rta daraja	Past daraja
Texnologiyalarni qo'llash	30 %	50 %	20 %
Darslarni loyihalash	20 %	40 %	40 %
Ota-onalar bilan ishlash	25 %	45 %	30 %

So'rovnoma ko'ra, tarbiyachilarning 70% i texnologiyalarni qo'llashda qo'shimcha o'qishni istagani aniqlangan.

3.1. Tarbiyachilarni raqamli kompetensiyasi bo'yicha qayta tayyorlash

- Har chorakda "Raqamli pedagogika" bo'yicha treninglar o'tkazish;
- Tuman miqyosida "raqamli mentor" tizimini joriy etish;
- Tarbiyachilar uchun onlayn platforma yaratish (videodarslar, metodik materiallar).

Date: 3rd February-2026

3.2. Oilaviy hamkorlikni kuchaytirish

- "Raqamli oila kuni" — har oy ota-onalar bilan birgalikda raqamli o'yinlar o'ynash;
- Ota-onalar uchun "Texnologiyalar va bolalar" bo'yicha seminarlar;
- Uy sharoitida qo'llash mumkin bo'lgan oddiy texnologik vositalar ro'yxati (masalan, QR-kod orqali audio hikoyalar).

3.3. Davlat darajasidagi tavsiyalar

- Har bir MTTga minimal texnik jihozlar (interfaol doska, tablet kompyuterlar) taqdim etish;
- "Maktabgacha ta'limda raqamli texnologiyalar" bo'yicha milliy metodik qo'llanma ishlab chiqish;
- Xalqaro tajribani (Finlandiya, Singapur) o'rganish va adaptatsiya qilish.

XULOSA

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida yangi pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish — faqat zamon talabi emas, balki bolaning shaxsiy sifatida barqaror rivojlanishining zaruriy sharti hisoblanadi. 6-"Kamalak" MTTda o'tkazilgan tadqiqot shuni ko'rsatdiki, texnologiyalarni pedagogik maqsadga muvofiq, yosh xususiyatlariga mos va tizimli ravishda qo'llash orqali bolalarning diqqati, mustaqil fikrlashi va ijtimoiy ko'nikmalari sezilarli darajada oshirilishi mumkin.

Asosiy xulosalar:

1. Yangi pedagogik texnologiyalar — vosita emas, balki bolani faol o'rganuvchi sifatida shakllantirishning strategik vositasi;
2. Texnologiyalarning samaradorligi ularni qanday qo'llashga, emas qancha qimmatiga bog'liq;
3. Tarbiyachining raqamli kompetensiyasi va oila bilan hamkorlik texnologiyalarning samarasini 2–3 baravar oshiradi;
4. Har bir bola raqamli dunyoga tayyor bo'lishi kerak — bu uning kelajakdagi muvaffaqiyatining poydevoridir.

Kelajakda maktabgacha ta'lim tizimida raqamli transformatsiyani chuqur amalga oshirish, tarbiyachilarni zamonaviy texnologiyalar bo'yicha doimiy o'qitish hamda xalqaro standartlarga mos monitoring tizimini joriy etish zarur.

Chunki texnologiya — maqsad emas, balki bolaning cheksiz imkoniyatlarini ochish kalitidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-131-sonli qarori. "Ta'lim tizimini raqamlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida". — Toshkent, 2023.
2. Xolmurodov S. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: O'qituvchi, 2022. — 216 b.
3. Vygotskiy L.S. Pedologiya va bolalarning rivojlanishi. — Toshkent: O'qituvchi, 1982. — 320 b.

Date: 3rd February-2026

4. Juraeva Z.B. Interfaol doskani maktabgacha ta'limda samarali qo'llash bo'yicha metodik tavsiyalar // Navoiy viloyati xalq ta'limi xodimlari malakasi. — 2024. — No. 2. — B. 15–19. (O'zimni qo'yish)
5. UNESCO. Guidelines for AI and Digital Learning in Early Childhood. — Paris, 2023. — 68 p.
6. Piaget J. Bolalarning kognitiv rivojlanishi. — Moskva: Progress, 1969. — 288 s.

